

Н.Б. Кащена, канд. екон. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

О.В. Цуканова, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

ЩОДО СУТНОСТІ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТА НАПРЯМІВ ЇЇ ОЦІНКИ

Ефективність функціонування підприємств в сучасному бізнес-середовищі забезпечується високою якістю управлінських дій в сфері формування і використання фінансово-економічних ресурсів, формування маркетингової політики та політики партнерських взаємовідносин, розробки стратегії підприємства тощо. Практична реалізація процедур прийняття конструктивних управлінських рішень в кожній з визначених сфер в умовах нестабільної економіки базується на результатах аналізу ділової активності суб'єкта господарювання і потребує чіткого розуміння сутності цієї категорії.

Сутність та оцінка рівня ділової активності підприємств є предметом дослідження багатьох зарубіжних і вітчизняних учених-економістів. Серед них: Д.А.Аакер, Е.Дж. Долан, К.Д. Кемпбел, Е. Ф. Брігхем, Л.А. Беренстайн, А.Д. Шеремет, В.В. Ковальов, Г.В. Савицька, Р.С. Сайфулін, О.В. М'ясникові, Л.А. Лахтіонова, І.А. Бланк, Г.Г. Кірейцев, Р.О. Костирко, М.Д. Білик, О.В. Павловська, Є.В. Мних, Н.М. Притуляк, В.О. Подольська, О.В. Ярїш та ін.

Слід зазначити, що як об'єкт економічної оцінки та аналізу на теренах пострадянського простору ділова активність підприємства почала розглядатися у період розвитку підприємництва (90-і роки ХХ ст.). О.В. Мясникова пов'язує появу даної категорії з виникненням таких понять як діловий ризик і діловий крах, уникнення яких вимагає активних дій від підприємців, і стверджує, що на сьогоднішній день ділову активність слід розглядати з трьох позицій – індивідуума, підприємства (мікрорівень) та держави (макрорівень). Ми цілком згодні з цією точкою зору, і вважаємо, що критерієм ділової активності незалежно від виділених позицій є спроможність суб'єкта господарювання до ефективного функціонування та сталого економічного зростання у бізнес-середовищі.

В роботах більшості науковців ділова активність трактується як ефективність та інтенсивність використання ресурсів підприємства (у вузькому розумінні – внутрішня ділова активність), або як спектр зусиль підприємства, спрямованих на підвищення його інвестиційної привабливості та просування продукції на ринках продукції, праці, капіталу (у широкому розумінні – зовнішня ділова активність). На наш погляд внутрішня і зовнішня ділова активність тісно взаємопов'язані прояви однієї категорії, і було б доцільним при трактуванні сутності поняття «ділова активність підприємства» розглядати його як

комплексну категорію, яка охоплює два рівні – внутрішній та зовнішній. При цьому первинним є внутрішній рівень ділової активності, оскільки від того, як ефективно підприємство використовує фінансово-господарські ресурси прямо пропорційно залежить результативність його діяльності, а відтак і привабливість для інвесторів, партнерів, кредиторів тощо.

Отже, ділова активність – це комплексна характеристика діяльності підприємства, внутрішній рівень якої відображає ефективність використання фінансово-господарських ресурсів підприємства та інтенсивність її зміни у часі, а зовнішній – зусилля підприємства, спрямовані на забезпечення сталого економічного зростання і досягнення лідерських позицій на ринку. Виходячи з цього оцінку ділової активності підприємства слід здійснювати за двома напрямками:

- аналіз внутрішнього рівня ділової активності підприємства (реалізується шляхом розрахунку показників ефективності використання основних засобів, товарних запасів і трудових ресурсів, оборотності активів і капіталу підприємства, а також дослідженням їх динаміки і визначення дотримання умов нерівності темпових співвідношень основних економічних показників господарювання – прибутку, чистої виручки від реалізації та середньорічної вартості активів (капіталу) підприємства);

- аналіз зовнішнього рівня ділової активності підприємства (реалізується шляхом оцінки кількісних і якісних параметрів функціонування підприємства на макрорівні. Кількісними параметрами є: зміна частки підприємства на товарному ринку масштаб партнерських відносин на внутрішньому та зовнішньому ринках країни, обсяг зовнішньоекономічного обороту, приріст кількості робочих місць, динаміка фондової активності (виражається у збільшенні обсягу реалізації акцій, підвищенні коефіцієнта нотування, зростанні прибутковості та рівня дивідендного доходу акцій). Якісними параметрами ділової активності підприємств у зовнішньому економічному середовищі є: імідж підприємства, його ділова репутація, соціальна та природоохоронна активність підприємства, тощо).

Для задоволення потреб керівництва оцінка внутрішнього рівня ділової активності підприємства проводиться з метою пошуку внутрішніх резервів підвищення ефективності господарювання, а зовнішнього – з метою визначення можливостей розширення діяльності і перспективних каналів збуту, підвищення іміджу підприємства, укладання вигідних угод і контрактів тощо.